

Toenemende spanning op de oliemarkt: crisisvoorraden geen oplossing!

Een stabiele toevoer van olie naar de Westerse economieën wordt beschouwd als een voorwaarde voor economische groei in de toekomst. Een toenemende vraag uit de ontwikkelende economieën en een afnemend aanbod vanuit een eveneens afnemend aantal olieproducerende landen zorgt voor krapte op de internationale oliemarkt. In deze turbulente tijden lanceerde de energiewaakhond van de Westerse wereld: het Internationaal Energie Agentschap (IEA) op 7 november jongstleden de *World Energy Outlook 2007* (WEO2007)¹.

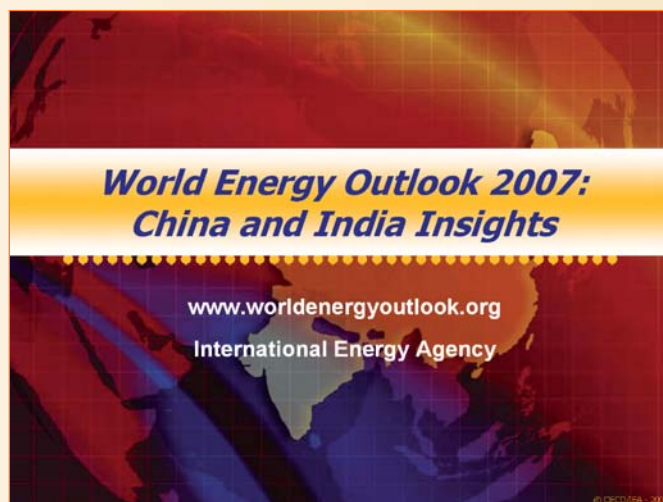
World Energy Outlook 2007

De WEO2007 staat in het teken van de opkomende economieën van China en India. De stijgende vraag naar energie in deze landen baart het IEA grote zorgen. In de diverse observaties die het IEA doet vallen in het bijzonder twee zaken op. Allereerst laat de WEO2007 zich lezen als brandbrief die met name de gevolgen van het groeiende energieverbruik in China en India voor het klimaat centraal stelt. Het wereld energieverbruik zal tot 2030 met 55% stijgen, 90% van dit verbruik zal uit fossiele brandstoffen blijven komen (bij onveranderd internationaal beleid). China zal door dit toenemende energieverbruik de komende 25 jaar net zoveel CO₂ uitstoten als de Europese Unie in de afgelopen 105 jaar!

De in het verleden vaak zo optimistische IEA laat hier voor het eerst een nadrukkelijk signaal horen dat het simpelweg niet zo verder kan. Een tweede noviteit in de WEO2007 is de ongewoon pessimistische toon ten aanzien van het olie aanbod in de wereld. De WEO2007 spreekt voor het eerst over een “aanbodkrapte” die niet kan worden uitgesloten. Deze krapte in de oliemarkt zou mogelijk plaats vinden tussen 2010-2015 met als gevolg “*abrupte escalatie van de olieprijs*”. Als verklaring voor het ontstaan hiervan wordt gewezen op drie samenhangende oorzaken: geopolitiek, geologie en het investeringsklimaat.

Geopolitiek

De landen met grote olie reserves nemen via hun *National Oil Companies* (NOC's) in toenemende mate het heft in eigen hand waar het de snelheid van het ontwikkelen van

reserves betreft. Het tempo waarin landen hun energie-reserves willen ontwikkelen, heeft minder met het snel goedmaken van investeringen voor de aandeelhouder te maken (zoals bij Westerse *International Oil Companies* (IOC's)), maar meer met de gewenste lange termijn ontwikkeling van de nationale economie. De politieke prioriteit van het bewaren van nationale reserves voor toekomstige generaties is vaak van groter belang voor NOC's dan het voorzien van voldoende olie aan een dorstige wereldeconomie. Daarnaast zijn er olieproducerende landen (in het bijzonder Iran) die door internationale sancties voorlopig als “*off-limits*” voor IOC's beschouwd mogen worden². De Westerse IOC's worden door het gebrek aan politieke toegang tot makkelijke reserves gedwongen zich te focussen op projecten waar hun

¹ International Energy Agency (IEA), *World Energy Outlook 2007*, OECD/IEA: Paris, 2007.

² zie ook mijn: ‘Olie-afhankelijkheid van het Midden-Oosten: een sluipende crisis?’, in: *Nieuwsbrief Crisisbeheersing*, november 2007, 22-25.

technische en management expertise zich te gelde kunnen maken. Hierbij kan men denken aan exploratie en productie in diep water, rond de poolcirkel, of aan moeilijke, zware olie en teerzanden. Per saldo resulteert het geopolitiek klimaat in een steeds kleinere stroom steeds duurder olie die door Westerse IOC's zo snel mogelijk op de markt moet worden gebracht om investeringen goed te maken.

Geologie

Naast geopolitieke barrières voor Westerse IOC's om toegang te krijgen tot reserves speelt het debat rond de eindigheid van koolwaterstoffen. Voor hoe lang is er nog olie en wanneer begint de onvermijdelijke daling van de wereld olieproductie? De zogenoemde "Peak Oil" beweging, beweert dat dit moment al is geweest of heel dichtbij is, terwijl de olie-industrie vaak een optimistischer blik op de toekomst van de olieproductie hanteert. Hoewel het bepalen van de termijn waarop de olieproductie geologisch beperkt wordt in belangrijke mate wordt beïnvloed door economische en technische ontwikkelingen, wordt het debat tussen deze twee visies verder gecompliceerd door de beperkte gegevens die beschikbaar zijn over de staat waarin olievelden verkeren. Belangrijke olieproducerende landen schermen op grond van nationale belangen hun voorraad en productie gegevens af, waardoor het debat over de geologische fundamenten van de olieproductie vaak koffiedik kijken is.

Investeringsklimaat

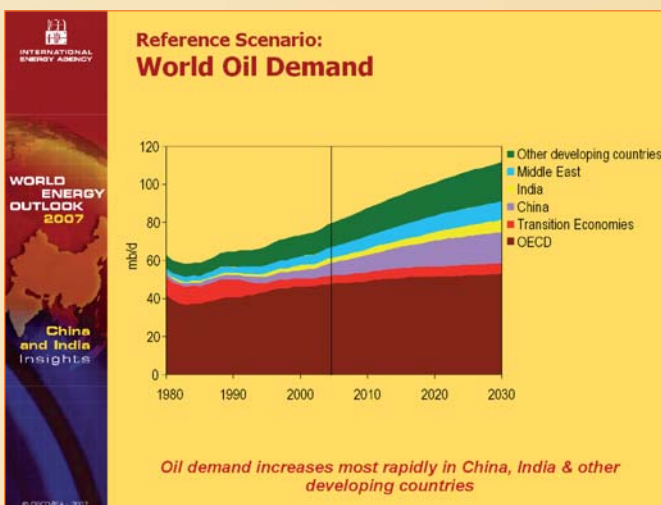
Een derde factor die bij kan dragen aan een verwachte oliekrachte in 2010-2015, is het gebrek aan investeringen dat in het verleden heeft plaatsgevonden. Gedurende de jaren negentig daalde de olieprijs gestaag tot het dieptepunt van ongeveer 10 USD per vat. Onder deze omstandigheden

was het voor IOC's, maar ook voor NOC's weinig lucratief om investeringen te doen in het ontwikkelen van nieuwe productiecapaciteit. Als gevolg van het gebrek aan investeringen in de jaren negentig is er op dit moment weinig extra capaciteit beschikbaar om de krapte in de markt te verminderen. Het ontwikkelen van olievelden, in het bijzonder de grote kapitaalintensieve projecten van IOC's, kan tientallen jaren duren. Zodoende moet vroeg begonnen worden met investeren om langere termijn productie te kunnen verhogen. Nu de olieprijs gestegen is en het weer lucratief is voor oliebedrijven (IOC's en NOC's) om te investeren, levert dit een gigantische vraag naar kennis en grondstoffen op wat niet bevorderlijk is voor het in productie brengen van nieuwe velden. Zodoende hebben grote olieprojecten op dit moment last van kostenoverschrijdingen en -vertragingen, iets wat het voorkomen van aanbodkrapte op de oliemarkt in 2015 niet makkelijk maakt.

Crisisvoorraden

Bovenstaande factoren kunnen allen bijdragen tot een krapte, met als gevolg een snel stijgende olieprijs. Een abrupte escalatie van de olieprijs zal de publieke focus in de consumerende landen op de beschikbare crisis mechanismen brengen. Het mechanisme dat is ontwikkeld door het IEA is nadrukkelijk bedoeld om korte termijn aanvoeronderbrekingen op te vangen. De IEA lidstaten zijn verplicht tenminste 90 dagen olie-import in reserve te houden. In het recent verschenen IEA rapport *Oil Supply Security 2007*³ worden deze voorraden onder de loep genomen. In het rapport wordt geconcludeerd dat de voorraden in de IEA lidstaten stijgende zijn en dat het crisissysteem goed functioneert. Dit bleek tijdens de laatste grote toevoeronderbreking toen naar aanleiding van de Orkanen Katrina en Rita in 2005 een groot deel van de olie productie in de Golf van Mexico werd stilgelegd. Pleidooien om een beroep te doen op het IEA de crisisvoorraden vrij te geven, lijken dan ook niet verstandig, daar zij de economische gevolgen van een krapte in de oliemarkt voor slechts zeer korte termijn kunnen compenseren. Structurele maatregelen zijn dan ook steeds meer geboden en volgens de WEO2007 in toenemende mate af te hangen van inspanningen om onze energieconsumptie te blijven beperken en duurzame bronnen steeds meer toe te passen.

*Lucia van Geuns en Warner ten Kate,
Clingendael International Energy Programme*

³ International Energy Agency (IEA), *Oil Supply Security – Emergency response of IEA countries 2007*, Paris 2007.